

НЕЗАХВАЛНОСТ ПОКЛОНОПРИМЦА – КАКО ЈЕ СУДСКА ПРАКСА ДОПУНИЛА ЗАКОНОДАВЦА**

Апстракт: *Поклонодавац може опозвати уговор о поклону због поклонопримчеве незахвалности, иако је уговор, у начелу, неопозив. Како је у том случају спор између уговарача неминован, редовно се решава судским путем. Будући да формални извори права не могу да предвиде све облике поклонопримчеве незахвалности, у парницама поводом опозива поклона суд има креативну улогу. Попуњавајући неминовне празнине, судови некадашњих југословенских република су законске одредбе детаљно разрадили, изградивши правни стандард „велика незахвалност“. Рад цитира 24 пресуде о: односу незахвалности и кривичне одговорности; степеновању незахвалности; поклонопримчевом нечињењу штетном по поклонодавца; незахвалности која се манифестује у дужем временском периоду и опозиву због мешања трећих лица.*

Кључне речи: *поклон, уговор, незахвалност, опозив, правни стандард, судска пракса.*

1. Уводне напомене

Позитивна одредба Српског грађанског законика о незахвалности поклонопримца је сведена копија изворне одредбе аустријског Грађанског законика. „Поклон се може порећи ако обдарени велику неблагодарност спрам дародавца покаже, нанесећи вред његовом животу, телу, части, и нарушавајући његову слободу и имање“ (§ 567 ст. 2 СГЗ). Судови некадашњих југословенских република су поменуте одредбе лепо разрадили, ослањајући се на стране формалне изворе и раније домаће одлуке.

* mihajloc@prafak.ni.ac.rs

** Чланак представља резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“ (евиденциони број 179046), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Збирке судске праксе садрже пуно материјала о опозиву поклона због незахвалности, па су за потребе овог приказа одабране само поједине теме, као мање заступљене у литератури или зато што је њихова оригиналност привукла пажњу аутора. Теме су читаоцу приближене комбиновањем редигованих сентени и образложења судских одлука, обрађеним тако да задрже аутентичност конкретног случаја, упркос знатном скраћивању. Рад цитира 24 пресуде о односу незахвалности и кривичне одговорности, степеновању незахвалности, нечињењу, незахвалности која се манифестује у дужем временском периоду и мешању трећих лица.

2. Незахвалност и кривична одговорност

Поклонодавац може опозвати поклон и када радња поклонопримца нема обележја кривичног дела, уколико је она израз његове грубе незахвалности према поклонодавцу, а вредносно мерило се заснива на одговарајућем правном стандарду, на ономе што се најчешће дешава у једној средини, према уобичајеном и редовном току ствари.¹ Лакше кривично дело (нпр. увреда) није увек довољно за опозив поклона, а са друге стране он се може захтевати и онда када обдарени није извршио кривично дело, ако се из његовог целокупног понашања закључује да је показао грубу незахвалност, при чему се цене сви међусобни односи уговарача.²

Парнични суд је везан одлуком кривичног, али то не значи да је везан и у погледу одлуке о опозиву. Кривична осуда не гарантује опозив, нити ослобађајућа кривична пресуда значи, аутоматски, да ће поклонопримац избећи опозив. Ко није крив у кривичном, ипак може бити крив у грађанском смислу.

3. Степеновање незахвалности

Степен незахвалности (груба, очигледна, велика) је правни стандард који у различитим правима има променљиву квантитативну димензију. Потребно је да незахвалност носи посебан анимозитет. Свака неблагодарност, морална грешка поклонопримца према поклонодавцу, не представља разлог за опозив, већ та неблагодарност мора да буде „велика“, односно „груба“.³ Схватање незахвалности је динамично, оно се мења у зависности од низа услова и општег прогреса (нпр. тешка клевета преко друштвене

1 Апелациони суд у Новом Саду, Гж. 8637/2010 од 2. 9. 2010. Извор: „Paragraf Lex“.

2 Врховни суд Словеније, Пж. 712/66 од 20. 10. 1966. Извор: (Ђурђевић, 2012: 240).

3 Врховни суд Србије, Рев. 2764/2005 од 7. 12. 2006; Врховни суд Србије, Рев. 3183/2005 од 20.4.2006. Извор: „Paragraf Lex“.

мреже на интернету доскора није била замислива). Приликом оцене акта незахвалности узима се у обзир и нешто стабилнији етички критеријум.⁴

Велика, груба незахвалност одређује се према „аршину и схватањима друштвене средине уговарача“.⁵ Цене се следеће околности: владање поклонопримца и његов утицај на касније односе са поклонодавцем; раније држање оба уговарача и њихово уобичајено опхођење; да ли се ради о усамљеном случају или хроничном поремећају, да ли је присутна жеља да се однос поправи (Ђурђевић, 2012: 244); да ли је поклонодавац испровоцирао поклонопримца. У једној пресуди стоји: „У понашању тужиље (поклонопримца) према брату није било зле намере, држала се увек по страни кад би је грдио и псовао, а изазвана његовим понашањем увреде је понекад само враћала.“⁶ Субјективни доживљај поклонодавца да је поклонопримац изневерио његова очекивања није релевантна чињеница.⁷ Важан је и однос уговарача мимо поклона, да ли је реч о сродницима, пријатељима. У том смислу, у једној пресуди се наводи: „Треба имати у виду да су сложени односи између родитеља и деце, осим правним нормама, регулисани и моралним нормама и обичајима.“⁸ У таквој ситуацији праг после којег треба дозволити опозивање се снижава.

Владање поклонопримца се строже цени ако је поклонодавац стар или болестан. Судска пракса је богата таквим случајевима: „Утврђена је тешка поремећеност односа између поклонопримца и поклонодавца, иначе тешко покретног инвалида. Лоши односи ескалирали су до вербалних и физичких сукоба, да би кончано тужена напустила супруга. С обзиром на поступање тужене, које сведоци описују као физичко и психичко малтретирање тешког инвалида, опозив је оправдан“.⁹ „Тужени се према тужитељици, својој баби, која је тешко болесна и 91 годину стара, односи на врло увредљив начин, физички јој прети, не посећује је и не поздравља, нити на други начин исказује дужну пажњу и поштовање. Понашање има обележја кривичног дела увреде, будући да јој је на јавном месту говорио „курво“ и слао је „у материну“, те је ногом расуо ручне радове које је она продавала на пијаци.“¹⁰ „Мајка поклонопримаца је у дубокој старости од 85 година, тешко покретљива и нужно упућена на негу, помоћ и толеранцију.

4 Врховни суд БиХ, Рев. 358/90 од 23. 5. 1991. Извор: (Лазаревић, 2010: 196).

5 Врховни суд Србије, Рев. 2764/05 од 7. 12. 2006. Извор: (Лазаревић, 2010: 338).

6 Врховни суд Србије, Рев. 318/99, без датума. Извор: (Лазаревић, 2010: 189).

7 Апелациони суд у Крагујевцу, Гж. 2. 434/2010 од 26. 3. 2010. Извор: „Paragraf Lex“.

8 Врховни суд Србије, Рев. 235/02 од 3. 9. 2003. Извор: (Станојчић, 2006:501).

9 Врховни суд Хрватске, Рев. X 201/09-2 од 26. 5. 2009. Извор: <http://www.vsrh.hr>

10 Врховни суд Хрватске, Рев. 126/02-2 од 2. 6. 2004. Извор: <http://www.vsrh.hr>

Синови поклонопримци је вређају („змија отровница“, „стара лија“), не брину о њој, одбијају пружити јој нужну помоћ, остављају је саму и тешко болесну без могућности да се о себи брине.“¹¹

Образложење пресуде којом се усваја захтев поклонодавца због увреде и клевете је експлицитно и редовно садржи непристојне речи. У једном случају поклон није опозван јер: „Судови нису утврдили чиме конкретно је тужени вређао оца поклонодавца и мајку, и шта је у физичком сукобу учинио оцу, односно каква је одлука у кривичном поступку, па побијане пресуде не садрже чињенице одлучне за оцену да ли се ради о грубој незахвалности.“¹²

4. Нечињење као груба незахвалност

У начелу, поклонопримац није дужан да помаже поклонодавцу. Међутим, у ситуацији када поклонопримац ускрати одређено чињење поклонодавцу, судови препознају грубу незахвалност. У том смислу, један суд констатује: „Поклонодавац, стар и болестан, није могао да набави потребне лекове у земљи због несташице. Његов син, поклонопримац, је живео у иностранству и с обзиром на своје имовно стање лако је могао да набави лек. Међу чињеницама утврђеним у спору није постојала ниједна која би се подвела под правила о опозиву због неблагодарности“. Поклонопримац није повредио оца, није нарушио његову слободу и имање и због тога првостепени и другостепени суд нису дозволили опозив. Врховни суд је донео супротну одлуку – лишавање болесног и старог оца лекова у стању несташице изазване ембаргом је тешко огрешење према животу и телу поклонодавца.¹³

У каснијим одлукама овај став је још јасније изражен: „Изостајање радњи којима би поклонопримац помогао тужиоцу и његовој супрузи представља грубу незахвалност, имајући у виду старост (90 година) и здравствено стање поклонодавца.“¹⁴ Груба незахвалност постоји и када даропримац престане бринути о поклонодавцу и пружати му нужну помоћ која се у таквим околностима очекује од деце према родитељима (Тумбри, 1995: 427). Када поклонопримац не посећује поклонодавца приликом боравка у болници, нити се интересује за здравље свога оца, тиме грубо вређа поклонодавчево осећање и ствара осећај напуштености и одбацивања.¹⁵

11 Врховни суд Хрватске, Рев. 575/1995-2 од 4. 6. 1998. Извор: <http://www.vsrh.hr>

12 Врховни суд Хрватске, Рев. 2528/1999-2 од 13. 8. 2003. Извор: <http://www.vsrh.hr>

13 Врховни суд Србије, Рев. 4637/95 од 24. 10. 1994. Извор: (Лазаревић, 2010: 345).

14 Врховни суд Србије, Рев. 535/04 од 1. 12. 2004. Извор: (Ђурђевић, 2012: 243).

15 Врховни суд Србије, Гзз. 117/04. Извор: (Лазаревић, 2010: 189).

Под грубом неблагодарношћу поклонопримца подразумева се не само груба физичка сила (туча), него и друга понашања (ускраћивање телефона, телевизора, воде, грејања и слично).¹⁶

5. „Продужена“ незахвалност

Понашање поклонопримца процењује се узимајући у обзир вредност, време и повод поклона, као и вишегодишњи развој поремећених односа. У једној пресуди је наглашено: „Континуиране увреде и клевете на рачун обдаренице, да се бави проституцијом и да је до имовине дошла на незаконит начин, чак убиством, чине грубу незахвалност. Ово поготово када се има на уму да тужилац такве грубе повреде износи ширем кругу људи па и самој деци странака. Тужениково понашање ескалирало је више година након развода брака, па се не може сматрати да је тужени управо разводом био испровоциран.“¹⁷

Понекад поремећај кулминира годинама. Тако у једном случају суд констатује: „Тужиоци (родитељи) су приликом закључења купопродајног уговора означили као купца и свог малолетног сина, иако он у то време није имао своју имовину, нити је на било који начин учествовао у куповини. На тај начин, Отац, Мајка и Син су постали сувласници, свако по 1/3 куће. Како би тужени Син могао да дограђује кућу уз помоћ кредита, а и да би родитељи били обезбеђени у старости, тужиоци су са Сином закључили уговор о поклону 1987. Они су туженом поклонили своје сувласничке делове на кући, а тужени се обавезао да ће у знак захвалности бринути о родитељима до краја њиховог живота. Сви су живели у заједничком домаћинству све до 2000. када су се породични односи у значајној мери пореметили, па је дошло до свађе јер ћерка његове сестре, по одобрењу Оца, у дворишту куће држи један аутомобил. Сматрајући да он као власник о томе одлучује, тужени се успротивио, јер од њега нико није тражио одобрење. Тај догађај је био повод каснијих свађа, препирки и увреда, које су биле толико снажне да је између тужилаца и туженог престао сваки контакт. Тужиља Мајка је претрпела шлог, тако да је тешко покретна, креће се помоћу штака, а све послове у кући (кување, прање, пеглање, набавка лекова) врши Отац. Тужени их не обилази, нити пружа било какву врсту помоћи, иако живи у истом дворишту. Тужилац Отац се 2000. разболео од карцинома. Обратио се туженом за помоћ, да га одведе лекару, али је тужени то одбио, говорећи да га то уопште не интересује.“¹⁸

16 Врховни суд Србије, Рев. 4361/98 од 9. 9. 1998. Извор: (Станојчић, 2006:435).

17 Врховни суд Хрватске, Рев 80/08-4 од 2. 12. 2008. Извор: <http://www.vsrh.hr>

18 Апелациони суд у Новом Саду, Гж. 619/10 од 29. 4. 2010, Билтен суда, бр. 1/2010, стр. 62.

Груба незахвалност се не манифестује искључиво кроз један акт, догађај или ситуацију, већ се може огледати у низу поступака поклонопримца који сваки за себе, летимично посматрано, нису за осуду. У следећој парници поклонопримац се бранио жељом да пружи медицинску помоћ поклонодавцу, али је суд открио злокобнију мотивацију. Тужиља, мајка тужене, поклонила је трособан стан задржавајући право доживотног уживања. У извештају лекара специјалисте из 2003. предложен је смештај тужиље у неку установу социјалног типа, јер њена породица није у стању да се о њој стара. Решењем Центра за социјални рад тужиљи је признато право на смештај у здравствену установу „Бежанијска коса“. Тужиља је смештена на одељењу за оболеле од деменције, затвореног типа. Од самог пријема није се адаптирала. У извештају неуропсихијатра 2004. констатовано је да је тужиља психички очувана за своје године и да је дезоријентација у времену последица изолације и животних услова у затвореној здравственој установи. Предложено је премештање у други, адекватан кућни смештај или дом пензионера. Решењем Центра за социјални рад 2004. тужиљи је престао смештај у затвореној здравственој установи, јер је бригу о њој преузела друга ћерка. Током 2004. тужена је поднела предлог за лишење пословне способности тужиље. Овај поступак је окончан 2006. одбијањем предлога, јер нема разлога ни за делимично лишење. Комисија вештака је проценила да тужиља схвата значај и управља својим поступцима.

Суд је утврдио да је тужиља била у посебном психичком стању због смрти супруга, а имала је преко 70 година, па је у таквим околностима основано очекивати од чланова породице приврженост, посебно када се ради о односу родитеља и детета коме је поклоњен стан. Суд је ценио смештај тужиље у установу за лечење тешких психијатријских болести као и здравствено стање тужиље непосредно пре и после боравка у здравственој установи као и њено стање током парнице. Несумњиво, тужиља није прихватила боравак у затвореној установи, нити се својевољно подвргла стационарном лечењу. И поред депресивног поремећаја, способна је да правилно расуђује у складу са интересима своје личности и оправдано није прихватила боравак у болници затвореног типа. Имајући у виду да је сведоцима познато да је тужиља дубоко патила због боравка у здравственој установи и да се у том периоду њено здравствено стање нагло погоршало, нису веродостојни искази тужене и чланова њене породице (ћерке и супруга), да је здравствено стање тужиље захтевало стационарно лечење и да је то било у интересу њеног здравља.

Суд је закључио: „Боравак тужиље у наведеној здравственој установи био је медицински неоправдан јер је, у суштини, представљао искључиво начин њеног збрињавања, с обзиром да тужена није била у могућности

да се лично стара о тужиљи због радних обавеза. Услови боравка су били неадекватни и у супротности са интересима тужиље, што је изазвало душевне патње и погоршање органског и менталног здравља. Мада су туженој била позната наведена осећања тужиље, то није утицало на њу да тужиљу утеши и покуша да је на други адекватан начин збрине, већ је током 2004. покренула неуспешан поступак лишења пословне способности. Оваквим поступањем тужена је испољила нарочиту упорност у занемаривању тужиљиних осећања и дужности поштовања родитеља. Обдарена је испољила неискрено, неблагонаклоно и некоректно понашање, грубо повредивши морална осећања тужиље.¹⁹

Релевантан је акт незахвалности учињен после закључења уговора, али није без значаја понашање поклонопримца према поклонодавцу пре закључења уговора. У том смислу се у једној пресуди наводи: „Односи између странака (оца и сина), такви су да сукоби између њих постоје годинама, и пре склапања даровног уговора, а до међусобних сукоба долазило је кривицом обе стране, па нема места опозиву.“²⁰

6. Мешање трећих лица у однос између поклонодавца и поклонопримца

Однос поклонодавца и поклонопримца треба изоловати од односа између осталих чланова породице. То је један суд лепо образложио: Године 2008. закључен је уговор о поклону којим тужилац, као ујак, туженом поклонопримцу поклања 15 000 евра ради куповине куће. Поклоњеним новцем тужени је купио кућу, где су странке заједнички производиле сир. Дана 1. 5. 2009. у кући туженог био је тужилац са сином када је тужени у опуштеној атмосфери рекао: „Сви сте ви глупи, ја сам за вас Рокфелер“. Тужилац и син су устали и отишли. Након тога, тужени се извинио тужиоцу који је прихватио извињење и поново су били у добрим односима.

Супруга поклонодавца одлучила је да прекине заједничку производњу сира, јер је сумњала да их тужени поткрада и јер није прихватала чињеницу да супруга туженог има децу из претходног брака. Дана 31. 7. 2009. тужилац је са супругом отишао у кућу туженог ради преношења својих уређаја, а том приликом је супруга тужиоца вређала супругу туженог, псовала је и млатарала рукама по дворишту. Потом је дошао и син тужиоца коме је тужени упутио речи: „Урдару да ми не дирате, руке ћу вам поломити“. Након овог догађаја, тужени је ишао код тужиоца, који га је поново радно

19 Апелациони суду Београду, Гж. 6646/10 од 19. 1. 2011. Извор: <http://www.bg.ap.sud.rs/>

20 Врховни суд Хрватске, Рев. 454/03-2 од 12. 5. 2004. Извор: <http://www.vsrh.hr>

ангажовао. Након пријема тужбе, тужени је престао да одлази на посао. Увредљиве речи супруга тужиоца је упутила супрузи туженог и у холу суда, у присуству сведока, а супруга туженог је ћутала. На овако потпуно утврђено чињенично стање, првостепени суд правилно одбија тужени захтев. Тужени својим понашањем није грубо повредио моралну обавезу поштовања ујака поклонодавца.

Жалбом се без основа потенцира значај изјаве туженог: „Сви сте ви глупи, ја сам за вас Рокфелер“, јер је она дата у опуштеној атмосфери, није именовано лице на кога се односи, нити је јасно, јер је било више присутних лица, зашто би се односила баш на тужиоца и његовог сина.

Утврђено чињенично стање очигледно указује на постојање породичних несугласица и неслагања, која немају карактер грубе неблагодарности. Није доказано да је тужени поткрадао тужиоца. Сукоб се састојао из увреда које је супруга тужиоца упутила супрузи туженог, што је последица неприхватања чињенице да супруга туженог има децу из претходног брака. Ниједном није интервенисала полиција, нити је тужени нанео тужиоцу, или њему блиском лицу, телесне повреде. Коначно, све несугласице су пролазиле, чему у прилог говори и то да се тужени враћао на посао код тужиоца. Након пресељења машина тужени се извинио тужиоцу, који је то и прихватио. Следи да тужени није према ујаку поступао грубо, дрско, безобразно или безобзирно, нити да га је својим поступцима или речима тешко увредио.²¹

Прихватајући „рикошет незахвалност“,²² суд у једној пресуди закључује: „Груба неблагодарност може се исказати и у наношењу увреде части поклонодавцу посредно, тако што је поклонопримац (очух) злостављао малолетну ћерку поклонодавца из претходног брака, што се одразило на њено здравље.“²³

У једном занимљивом случају, поклонодавац није чак ни посредна жртва поклонопримца, али су судови ипак дозволили опозив јер: „Уговор о поклону је опозив, када се по општеприхваћеним стандардима средине у којој су странке живеле, ради о неморалним поступцима, који угрожавају психички интегритет поклонодавца“. Поклонодавац је сазнао да је за време брака, док је привремено био у иностранству, тужена супруга позвала другог мушкарца, са којим је била у блиским односима, у кућу

21 Апелациони суд у Новом Саду, Гж. 329/12 од 21. 3. 2012, Билтен суда, бр. 4/2012, стр. 60.

22 Израз се помиње у Коментару DCFR. Означава ситуацију када поклонопримац посредно покаже незахвалност, нападом на лице блиско поклонодавцу.

23 Врховни суд Србије, Рев. 2168/2006 од 15. 11. 2006. Извор: „Paragraf Lex“.

поклонодавца и неопажено му у пиће сипала омамљујуће средство. Он је изгубио свест, па је уследила лекарска интервенција. Вештачењем је утврђено да му је у таквом стању одузела драгоцености, новац и мобилни телефон, због чега је осуђена због разбојништва. Првостепени суд је ценио понашање тужене и закључио да се ради о грубој неблагодарности“. И по схватању другостепеног суда понашање тужене према поклонодавцу „Представља грубу неблагодарност такве природе да угрожава његов психички интегритет у средини у којој живи, па је оправдано опозван уговор о поклону“.²⁴ Чини се да је овакво резонување суда прешироко, поклонодавац мора донекле да сноси последице свог рђавог избора.

Акт незахвалности може починити и лице блиско поклонопримцу. Среће се и супротно мишљење да су поступци сродника поклонопримца према поклонодавцу ирелевантни (Лоза, 1969: 636). У том смислу у једној пресуди стоји: „Отац је даровао туженој стан. Тужена се развела, па се удала за другог мушкарца што тужиоцу није било по вољи. Он тврди да га је садашњи супруг тужене ударио, због чега је приватном тужбом покренуо кривични поступак. Странке и даље живе у истом стану. Суд сматра да тужена није починила грубу незахвалност према поклонодавцу. С обзиром да се тужилац у кривичном поступку помирио са мужем тужене и повукао тужбу против њега, онда се не може основано позвати на незахвалност супруга тужене према њему. Осим тога, супруг тужене није уговорна страна у споменутом уговору.“²⁵ Ипак, превладава компромисно решење да се поклон опозива и када акт незахвалности није предузео поклонопримац лично, већ њему блиско лице (супружник или дете), али се поклонопримац сагласио са предузетом радњом или се ставио на његову страну (Лазаревић, 2010: 193).

7. Закључак

Судска пракса у парницама поводом поклонопримчеве незахвалности и пратећег поклонодавчевог захтева да се поклон опозове представља добар пример креативне улоге судова, нарочито у ситуацији када је формални извор (о овом случају СГЗ) недовољан или је за пресуђење релевантан динамичан правни стандард.

Критеријуми за утврђивање кривице у парничном поступку су нижи него у кривичном. То значи да се поклон незахвалнику може опозвати упркос томе што кривично није одговоран. Незахвалност карактерише анимозитет неприхватљив у друштвеној средини уговарача. Понашање

²⁴ Апелациони суд у Нишу, Гж. 157/2012 од 31. 1. 2012. Извор: „Paragraf Lex“.

²⁵ Врховни суд Хрватске, Рев 32/07-2 од 21. 2. 2007. Извор: <http://www.vsrh.hr>

поклонопримца процењује се узимајући у обзир вредност, време и повод поклона, као и вишегодишњи развој поремећених односа. Његово владање се строже цени ако је поклонодавац стар или болестан, односно када мимо поклона постоји морална обавеза према поклонодавцу.

Зла намера се остварује и нечињењем, нарочито када постоји дужност помагања или дужност заштите, па и ненасилним актом. Груба незахвалност је један акт, али се може огледати у низу поступака где сваки понаособ није за осуду. Образложење пресуде којом се усваја захтев поклонодавца због увреде и клевете је експлицитно. Однос поклонодавца и поклонопримца треба изоловати од односа између осталих чланова породице. Жртва незахвалности је првенствено поклонодавац, али је релевантна и незахвалност према њему блиском лицу уколико постоји „рикошет ефекат“. Акт незахвалности трећег лица се рачуна ако је поклонопримац подстрекач, саучесник или помагач.

Литература

Ђурђевић, М. (2012). *Уговор о поклону*. Београд: Правни факултет

Лазаревић, Д. (2010). *Уговор о поклону*. Београд: Пословни биро

Лоза Б. (1969). Оpozив поклона због неблагодарности поклонопримца. *Анали Правног факултета у Београду*. 5-6/1969

Станојчић, Г. (2006). *Актуелна судска пракса из облигационог права*. Београд: Пословни биро

Тумбри, Т. (1995). О опозиву даровања и правној природи изјаве о опозиву. *Зборник Правног факултета у Загребу*. 4-5/1995

Mihajlo Cvetković, LL.D.

Assistant Professor,

Faculty of Law, University of Niš

**DONEE'S INGRATITUDE: HOW THE JUDICIAL
PRACTICE AMENDED THE LEGISLATION**

Summary

Although contracts are generally irrevocable, the donor may revoke the donation contract due to the donee's ingratitude. Such circumstances gives rise to an inevitable dispute between the contracting parties, which is commonly resolved in civil litigation proceedings. Given the fact that formal sources of law cannot predict all forms of donee's ingratitude, courts have a creative role in revocation lawsuits. While trying to fill unavoidable legislative gaps, the courts of the former Yugoslav republics have developed the legal standard of "gross ingratitude", which has been successfully used in the judicial practice. This paper focuses on 24 judgments dealing with different aspects of donee's ingratitude: the relationship between ingratitude and criminal liability; the degrees of ingratitude; the donee's omission which is detrimental to the donor; ingratitude manifested over a longer period of time; and revocation provoked by interference of third parties.

Key words: gift, donation contract, ingratitude, revocation, legal standard, case law.

